

Türkiye’de 2015 – 2025 Yılları Arasında Sporda Rekreasyon Alanında Yapılmış Lisansüstü Tez Çalışmalarında Kullanılan Psikometrik Ölçüm Araçlarının İncelenmesi

Begüm Kadriye OYUNCU¹ , Elif Bengisu MUTİ²

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı, 2015–2025 yılları arasında rekreasyon alanında tamamlanan lisansüstü tezlerde kullanılan psikometrik ölçüm araçlarını incelemektir.

Yöntem: Nitel desende yürütülen araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman analizi kullanılmış, elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Ulusal Tez Merkezi veri tabanında gelişmiş arama seçenekleriyle tez adı alanında “rekreasyon” ve konu alanında “spor” anahtar kelimeleri kullanılarak 2015–2025 yılları arasındaki 147 lisansüstü tezin yöntem bölümlerinde yer alan psikometrik ölçüm araçları belirlenmiştir. Ölçüm aracı yazarları ve literatürdeki frekans düzeyleri SPSS 23 ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Birden fazla aracın kullanıldığı çalışmalar kapsamında nicel (f=201, %73,6) ve nitel (f=72, %26,4) desenlerde toplam 273 ölçüm aracı rastlanmıştır. En sık kullanılan araç Rekreasyon Fayda Ölçeğidir (f=8, %4). Bunu Oxford Mutluluk Ölçeği (f=5, %2,5) ile Rekreasyon Farkındalık Ölçeği (f=5, %2,5) izlemiştir. Karaküçük ve Gürbüz’e ait geliştirme/uyarlama ölçekler 24 farklı çalışmada yer alarak örneklemin %17,4’ünü oluşturmuştur.

Sonuç: Bulgular, ölçüm aracı kullanımının belirli yazarlar etrafında yoğunlaştığını ve alandaki ölçek üretiminin çeşitlilik ile sürdürülebilirlik açısından sınırlı akademik odaklarda kümelendiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon, Psikometrik Ölçüm Araçları, Lisansüstü Tez Çalışmaları.

An Examination of Psychometric Measurement Tools Used in Postgraduate Theses in the Field of Sports Recreation in Türkiye Between 2015 and 2025

Abstract

Aim: This study examines the psychometric measurement instruments used in postgraduate theses completed in the field of recreation between 2015 and 2025.

Methods: Designed as a qualitative inquiry, the study employed document analysis for data collection and subjected the extracted information to content analysis. Using the advanced search function of the National Thesis Center database, 147 postgraduate theses published between 2015 and 2025 were retrieved by searching “recreation” in the thesis title field and “sport” in the subject field. The psychometric instruments reported in the methods sections were identified, and the associated authorship and frequency distributions were analyzed using SPSS 23.

Results: Across studies that employed more than one instrument, a total of 273 measurement tools were identified, comprising quantitative (f=201, 73.6%) and qualitative (f=72, 26.4%) designs. The most frequently used instrument was the Recreation Benefit Scale (f=8, 4%). This was followed by the Oxford Happiness Questionnaire (f=5, 2.5%) and the Recreation Awareness Scale (f=5, 2.5%). Instruments developed or adapted by Karaküçük and Gürbüz appeared in 24 different theses, accounting for 17.4% of the sample.

Conclusion: The results indicate that instrument use in Turkish postgraduate recreation research is concentrated around a limited set of authors, suggesting a clustering of scale development and adoption within specific academic hubs in terms of both diversity and sustainability.

Keywords: Recreation, Psychometric Measurement Tools, Postgraduate Thesis Studies.

Gönderi Tarihi : 30.11.2025

Kabul Tarihi : 31.12.2025

Online Yayın Tarihi : 31.12.2025

GİRİŞ

Global bir endüstri olan spor, gün geçtikçe performans, sağlık ve rekreasyon alanlarında hızlı bir şekilde büyümektedir. Bu bağlamda, rekreatif etkinliklerin gelişiminin de bu büyümeyle paralellik gösterdiği bilinmektedir. Bunun temel nedeni, rekreasyonun bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal iyilik hâlini geliştirmeyi ve boş zamanlarını verimli biçimde değerlendirmelerini sağlayan spor endüstrisinin bir alt

¹ Sorumlu Yazar: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rekreasyon Anabilim Dalı, Türkiye, bgmoync1717@gmail.com

² Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rekreasyon Anabilim Dalı, Türkiye, elifbengisum@gmail.com

alanı olmasıdır. Bu gelişmeler sonucunda, günümüzde boş zamanda yapılan rekreatif aktivitelerin fiziksel ve psikolojik etkileri bilim insanlarının dikkatini çekmiş; rekreatif etkinliklerin bireylerin psikolojik dayanıklılığı, benlik saygısı, yaşam doyumu, öz-yeterlik ve sosyal bağlılık gibi çeşitli psiko-sosyal değişkenlerle ilişkisi özellikle son on yılda akademik literatürde ön plana çıkmıştır. Türkiye’de 2015–2025 yılları arasında sporda rekreasyon alanında yapılan lisansüstü tezlerde, bireylerin psiko-sosyal durumlarını değerlendirmeye yönelik ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında belirgin bir artış yaşandığı gözlenmektedir (Koç, 2022). Bu durum, rekreasyon araştırmalarında kullanılan psikometrik ölçüm araçlarının niteliğine ve çeşitliliğine olan ilgiyi artırmıştır. Psikometrik ölçüm araçları, bireylerin duygu, düşünce, tutum ve davranışlarını bilimsel olarak değerlendirmek amacıyla standardize edilmiş psikolojik testler, ölçekler ve ileri düzeyde geliştirilmiş skalalar biçiminde geliştirilmiş sistematik yapılar olarak tanımlanabilir (Erkuş, 2007). Bu araçların geçerlik ile güvenilirlik düzeyleri, elde edilen verilerin bilimselliğini doğrudan etkilemektedir (Tezbaşaran, 1996).

Boş zaman davranışlarını ve bunların birey ile toplumun iyi oluşuna etkilerini anlamada kritik bir öneme sahip olan rekreasyon araştırmaları, karmaşık yapılara ilişkin ölçümlerin niceliksel olarak değerlendirilebilmesi için güçlü psiko-sosyal ölçüm araçlarına dayanmaktadır (Dempsey, 2014). Ölçekler, envanterler ve anketler gibi bu araçlar, araştırmalarda kavramsal soyutlukların somutlaştırılmasını sağlayarak motivasyon, doyum ve sosyal etkileşim gibi yapıları ölçmeye imkân tanır (Hossain, 2019). Rekreasyonun çok boyutlu doğası ve psikolojik-sosyolojik değişkenlerle iç içe geçmişliği dikkate alındığında, uygun ölçüm araçlarının seçimi ve uygulanması, geçerli ve güvenilir araştırma sonuçları elde edebilmek açısından büyük önem taşımaktadır (Fitzpatrick ve Ritchie, 1994). Bu doğrultuda, araştırmacıların mevcut ölçüm araçlarını dikkatle değerlendirmeleri ve gerektiğinde araştırma sorularına özgü yeni ölçekler geliştirmeleri gerekmektedir (Boateng ve ark., 2018). Bu süreç, geçerlik, güvenilirlik ve boyutsallık gibi psikometrik ilkelerin derinlemesine anlaşılmasını zorunlu kılmakta; özellikle doyum gibi psikolojik özelliklerin değerlendirilmesinde maddelerin kuramsal bir çerçeveye dayanmadan oluşturulması önemli sorunlara yol açabildiğinden, ölçüm süreci titizlikle yürütülmelidir (Draugalis ve ark., 2008). Sosyal bilimlerde ölçümün titizlikle yürütülmesi gerekliliği, araştırma konularının çoğunlukla doğrudan gözlemlenemeyen yapılarla ilişkili olmasından kaynaklanmaktadır. Ölçekler, bu örtük yapıların görünür hâle getirilmesini sağlayarak kuramsal olarak öngörülen ancak doğrudan ölçülemeyen davranışların, tutumların ve senaryoların değerlendirilmesini mümkün kılar (Boateng ve ark., 2018). Bu kapsamda, rekreasyon araştırmalarında kullanılan ölçüm araçlarının bilimsel geçerliliği ve çeşitliliği, alandaki bilgi üretiminin niteliğini belirleyen temel unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışma, rekreasyon alanında 2015–2025 yılları arasında tamamlanmış Lisansüstü tezlerinde kullanılan psikometrik ölçüm araçlarını sistematik biçimde inceleyerek literatüre katkı sağlamayı amaçlamıştır. Çalışmada kullanılan araçların kapsamlı bir veri seti haline getirilmesiyle, rekreasyon alanında psikometrik ölçüm araçlarının hangi araştırmacılar tarafından hangi sıklıkla kullanıldığının değerlendirilmesi planlanmıştır. Araştırmanın önemi, 2015–2025 yılları arasında rekreasyon araştırmalarında kullanılan ölçüm araçlarına ilişkin kapsamlı bir genel değerlendirme sunmasında yatmaktadır. Yapılacak içerik analizi, bu araçların literatüre nasıl uyarlandığını ve alanda ne sıklıkla çalışıldığını ortaya koyacaktır. Bu bağlamda araştırmanın amacı, rekreasyon alanındaki araştırmacılara rehberlik edebilecek veriler sunmak, araştırmaların hangi psikometrik ölçümler ve içerikler üzerinde yoğunlaştığını belirlemek ve farklı kavramlarla rekreasyon arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmaların genel bir görünümünü ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, doküman incelemesine dayalı betimsel içerik analizi niteliğindedir. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman analizi kullanılmış; elde edilen veriler, belirli olgulara ilişkin nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bilgilere ulaşmak amacıyla içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi sürecinde, araştırma kapsamındaki tezler belirlenen kurallar çerçevesinde kodlanarak veri seti hâline getirilmiş ve bulgular frekans ve yüzde değerleriyle betimsel olarak raporlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2000).

Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak doküman analizi kullanılmış. Doküman analizi, bir konuyu anlamak veya kanıt temelli sonuca ulaşmak için rapor, tutanak, sözleşme, yazışma, mevzuat gibi mevcut belgeleri planlı ve sistematik biçimde inceleyip içeriklerinden ilgili bilgileri ayıklama, güvenilirliklerini değerlendirme, içerikleri anlamlandırma ve bu bulgulardan yorum/sonuç üretme sürecidir. Bu bağlamda yapılan bu çalışmada veri kaynağı YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan, sporda rekreasyon alanında yapılmış lisansüstü tezler oluşturmuştur. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizinden yararlanılmıştır.

Arama Stratejisi ve Veri Toplama Süreci

Araştırma kapsamındaki lisansüstü tezlere ulaşmak amacıyla YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında 15.03.2025 tarihinde tarama gerçekleştirilmiştir. Tarama işlemi, veri tabanının gelişmiş arama seçeneği kullanılarak yürütülmüştür. Arama sürecinde tez adı alanında ‘rekreasyon’, konu alanında ise ‘spor’ anahtar kelimeleri kullanılmış; bu terimler AND operatörü ile aranmıştır. Tarama, tez türü bakımından yüksek lisans ve doktora tezleri ile sınırlandırılmış; dil filtresi olarak Türkçe seçilmiştir. Erişim durumu açısından yalnızca tam metnine erişilebilen tezler değerlendirmeye alınmıştır.

Bu ölçütler doğrultusunda yapılan tarama sonucunda toplam 283 tez kaydına ulaşılmıştır. Araştırmanın erişilebilir evrenini, Türkiye’de 2015–2025 yılları arasında Ulusal Tez Merkezi’nde kayıtlı olan, rekreasyon ve spor alanıyla ilişkili lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Elde edilen tezler, araştırma kapsamında belirlenen dahil etme ve dışlama ölçütleri doğrultusunda ayrıntılı olarak incelenmiştir. İnceleme sonucunda, konusu sporda rekreasyon alanında yer alan ve yöntem bölümünde psikometrik ölçüm aracı kullanılan 147 lisansüstü tez, araştırmanın çalışma grubuna dâhil edilmiştir.

Dahil Etme ve Dışlama Ölçütleri

Araştırma kapsamına alınacak lisansüstü tezlerin belirlenmesinde aşağıdaki ölçütler esas alınmıştır.

Dahil Etme Ölçütleri;

- Tezin Türkiye’de tamamlanmış yüksek lisans ve doktora tezi olması,
- 2015-2025 yılları arasında yayımlanmış olması,
- Konusun sporda rekreasyon alanı kapsamında yer alması,
- Tezin tam metnine erişilebilir olması,
- Yöntem bölümünde en az bir psikometrik ölçüm aracı kullanılmış olması.

Dışlama Ölçütleri;

- Embargolu olması veya tam metnine erişilemeyen tezler,
- Rekreasyon alanı dışında kalan ya da spor ile ilişkisi bulunmayan tezler,
- Psikometrik ölçüm aracı içermeyen, yalnızca görüşme, gözlem veya doküman betimlemesine dayalı tezler,
- Sadece araştırmacı tarafından oluşturulmuş, geçerlik ve güvenilirlik bilgisi sunulmayan ölçüm araçlarını kullanan tezler.

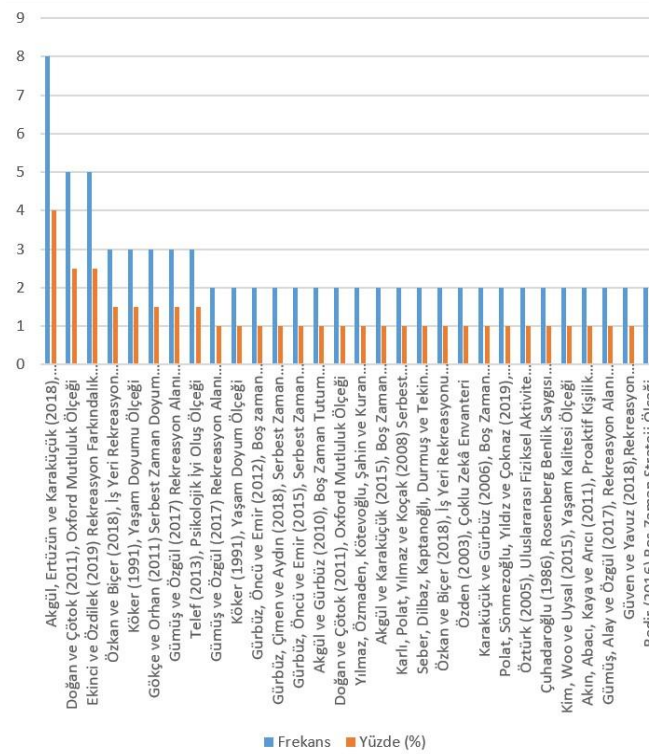
Araştırmanın Veri Analizi

Bu çalışmada içerik analizi süreci, sistematik biçimde yürütülmüş ve analiz adımları Yıldırım ve Şimşek (2000) doğrultusunda yapılandırılmıştır. Araştırmanın amacı, 2015–2025 yılları arasında Türkiye’de sporda rekreasyon alanında yapılan lisansüstü tezlerde kullanılan psikometrik ölçüm araçlarını incelemek olarak belirlenmiştir. Veri kaynağı olarak YÖK Ulusal Tez Merkezi kullanılmış; gelişmiş tarama ekranında “rekreasyon” ve “spor” anahtar kelimeleri seçilerek 2015–2025 yılları arasındaki lisansüstü tezler incelenmiştir. İncelenen tezlerin yöntem bölümlerinde yer alan psikometrik ölçüm araçları temel kodlama birimi olarak alınmış; her tez için tez yılı, tez türü (yüksek lisans/doktora), ölçek adı, ölçeğin geliştiricisi veya uyarlayıcısı, ölçülen psikososyal yapı ve ölçeklerin geçerlik ve güvenilirlik bilgilerine ilişkin raporlama durumu kodlanmıştır. Çalışmanın amacı yalnızca psikometrik ölçüm

araçlarının incelenmesiyle sınırlı olduğundan, örneklem özellikleri ve katılımcılara ilişkin bilgiler kodlama kapsamı dışında bırakılmıştır. Kodlama işlemleri Microsoft Excel ortamında gerçekleştirilmiş; elde edilen verilerin analizi frekans ve yüzde değerleri kullanılarak SPSS 23 paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Analiz sürecinde, psikometrik ölçüm araçlarının genel kullanım sıklıkları ile yazarların ölçüm aracı geliştirme veya uyarlama sürecine katkı düzeyleri betimsel istatistikler yoluyla ortaya konulmuştur. Bu çalışma kapsamında analizler, ölçüm araçlarının genel kullanım durumunu betimlemeye yönelik olarak sınırlandırılmış; ölçüm araçlarının yıllara göre değişimi ve tez türüne (yüksek lisans/doktora) göre karşılaştırmalı dağılımları ayrıntılı analiz kapsamında ele alınmamıştır. Psikometrik ölçüm araçlarının geliştirilmesi veya uyarlanması sürecinde yer alan araştırmacıların literatüre katkı düzeylerini görsel olarak ortaya koymak amacıyla, frekans temelli bir görselleştirme yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda, yazar katkı sıklıkları esas alınarak Word Cloud uygulamasından yararlanılmış; katkı düzeyi arttıkça yazı puntosu ve renk yoğunluğu artacak şekilde görselleştirme yapılmıştır. Bu görsel yaklaşım, sayısal verilerin daha anlaşılır biçimde sunulmasını ve alandaki öne çıkan araştırmacıların vurgulanmasını amaçlamaktadır. Bu çalışmada yalnızca kamuya açık ve tam metnine erişilebilen lisansüstü tezler incelenmiştir. Tam metnine erişilemeyen veya embargolu tezler araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Araştırma, ikincil veri kaynaklarına dayalı olarak yürütülmüş olup, kamuya açık dokümanlar kullanıldığından etik kurul izni gerektirmemektedir. Elde edilen bulgular, araştırma sorusu doğrultusunda yorumlanmış ve tablo ile grafiklerle desteklenerek literatürle karşılaştırmalı biçimde raporlanmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde doküman analizi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Buna göre, tez çalışmaları içerik analizi yöntemiyle şekil ve tablo halinde sunulmuştur.

Şekil 1. Türkiye’de 2015–2025 yılları arasında sporda rekreasyon alanında lisansüstü tezlerde kullanılan psikometrik ölçüm araçlarının frekans ve yüzde dağılımları

Şekil 1’de Türkiye’de 2015–2025 yılları arasında sporda rekreasyon alanında tamamlanmış lisansüstü tezlerde kullanılan psikometrik ölçüm araçlarının kullanım sıklıklarını ve bu araçların toplam ölçüm araçları içerisindeki yüzdelik dağılımlarını görsel biçimde ortaya koymak amacıyla oluşturulmuştur. Görselde, mavi renkli sütunlar ölçüm araçlarının frekans (f) değerlerini, turuncu renkli sütunlar ise yüzde (%) değerlerini temsil etmektedir. Bu görselleştirme, Microsoft Excel programı kullanılarak

hazırlanmış olup, rekreasyon alanında kullanılan psikometrik ölçüm araçlarının literatürdeki kullanım yoğunluklarının karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesine imkân sağlamaktadır.

Tablo 1. Rekreasyon ve spor alanında tamamlanmış lisansüstü araştırmalarda kullanılan ölçek ve uyarlama çalışmasında yer alan yazarların isim tablosu

Ölçüm Aracı	f	%	Ölçüm Aracı	f	%
Akgül, Ertüzün ve Karaküçük (2018), Rekreasyon Fayda Ölçeği	8	4	Yılmaz, Özmeden, Kötevoğlu, Şahin ve Kuran (2008), Berg Denge Ölçeği	2	1
Doğan ve Çötök (2011), Oxford Mutluluk Ölçeği	5	2,5	Akgül ve Karaküçük (2015), Boş Zaman Yönetimi Ölçeği	2	1
Ekinci ve Özdilek (2019) Rekreasyon Farkındalık Ölçeği	5	2,5	Karlı, Polat, Yılmaz ve Koçak (2008) Serbest Zaman Tatmin Ölçeği	2	1
Özkan ve Biçer (2018), İş Yeri Rekreasyon Farkındalık Algısı Ölçeği	3	1,5	Seber, Dilbaz, Kaptanoğlu, Durmuş ve Tekin (1993), Beck Umutsuzluk Ölçeği	2	1
Köker (1991), Yaşam Doyumu Ölçeği	3	1,5	Özkan ve Biçer (2018), İş Yeri Rekreasyonu Farkındalık Algısı Ölçeği	2	1
Gökçe ve Orhan (2011) Serbest Zaman Doyum Ölçeği	3	1,5	Özden (2003), Çoklu Zekâ Envanteri	2	1
Gümüş ve Özgül (2017) Rekreasyon Alanı Tercih Etkenleri Ölçeği	3	1,5	Karaküçük ve Gürbüz (2006), Boş Zaman Engelleri Ölçeği	2	1
Telef (2013), Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	3	1,5	Polat, Sönmezoğlu, Yıldız ve Çoknaz (2019), Takım Sadakati Ölçeği	2	1
Gümüş ve Özgül (2017) Rekreasyon Alanı Katılım Engelleri Ölçeği	2	1	Öztürk (2005), Uluslararası Fiziksel Aktivite Ölçeği	2	1
Köker (1991), Yaşam Doyum Ölçeği	2	1	Çuhadaroğlu (1986), Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	2	1
Gürbüz, Öncü ve Emir (2012), Boş zaman engelleri ölçeği	2	1	Kim, Woo ve Uysal (2015), Yaşam Kalitesi Ölçeği	2	1
Gürbüz, Çimen ve Aydın (2018), Serbest Zaman İlgilenim Ölçeği	2	1	Akın, Abacı, Kaya ve Arıcı (2011), Proaktif Kişilik Ölçeği	2	1
Gürbüz, Öncü ve Emir (2015), Serbest Zaman Kolaylaştırıcıları Ölçeği	2	1	Gümüş, Alay ve Özgül (2017), Rekreasyon Alanı Katılım Engelleri Ölçeği	2	1
Akgül ve Gürbüz (2010), Boş Zaman Tutum Ölçeği	2	1	Güven ve Yavuz (2018), Rekreasyon Etkinliklerine Katılım Sıklığı Ölçeği	2	1
Doğan ve Çötök (2011), Oxford Mutluluk Ölçeği	2	1	Bedir (2016) Boş Zaman Strateji Ölçeği	2	1

Tablo 1 incelendiğinde yalnızca iki ($f \geq 2$) ve daha fazla farklı lisansüstü çalışmada yer almış yazarların katkı düzeylerini görülmektedir. Akgül, Ertüzün ve Karaküçük (2018) literatüre katıkları ‘Rekreasyon Fayda Ölçeği’ en çok tercih edilen ölçüm aracı olarak karşımıza çıkmaktadır ($f=8$, %4). İlgili araştırmayı Doğan ve Çötök (2011), ‘Oxford Mutluluk Ölçeği’ ($f=5$, %=2.5) ile Ekinci ve Özdilek (2019), ‘Rekreasyon Farkındalık Ölçeği’ ($f=5$, %=2.5) olarak ilk üç sırada tercih edilen psiko-sosyal ölçüm araçlarıdır. Ayrıca 123 araştırmada ise kullanılan ölçüm araçları yalnızca bir kere tercih edilmiştir.

Tablo 2. Rekreasyon alanında tamamlanmış lisansüstü araştırmalarda iki ve üzeri ölçek geliştirme / uyarlama çalışmasında yer alan yazarlar

Yazar	Çalışma Sayısı (f)	Yüzde (%)	Yazar	Çalışma Sayısı (f)	Yüzde (%)
Karaküçük	12	8,70	Üstün	2	1,45
Gürbüz	12	8,70	Koçyiğit	2	1,45
Akgül	6	4,35	Balcı	2	1,45
Gümüş	6	4,35	Özdilek	2	1,45
Yılmaz	5	3,62	Orhan	2	1,45
Doğan	4	2,90	Gökçe	2	1,45
Ertüzün	4	2,90	Başkan	2	1,45
Özgül	4	2,90	Biçer	2	1,45
Öncü	4	2,90	Turan	2	1,45
Emir	4	2,90	Eker	2	1,45
Çötök	3	2,17	Akın	2	1,45
Ekinci	3	2,17	Ayhan	2	1,45
Şimşek	3	2,17	Aslan	2	1,45
Eser	3	2,17	Ayyıldız	2	1,45
Durhan	3	2,17	Çağlar	2	1,45
Aşçı	3	2,17	Şahin	2	1,45

oluşturduğu Rekreasyon Farkındalık Ölçeği’ nin sıklıkla tercih edilmesi, rekreasyon araştırmalarında pozitif psikoloji yaklaşımına (mutluluk, öznel iyi oluş, farkındalık) dayalı bir ölçümün benimsendiğini göstermektedir. Ayrıca, Karaküçük ve Gürbüz gibi araştırmacıların toplam 24 farklı çalışmada yer alması, Türk akademisinde rekreasyon alanında psikometrik araç üretimi ve uyarlamasının belli akademik kümeler etrafında yoğunlaştığını işaret etmektedir. Bu eğilim, Maric ve arkadaşlarının (2023) sistematik derlemesinde vurguladığı gibi, akademik ekosistemde belirli araştırmacıların ölçek üretimini domine ettiği alanlarda ölçüm araçlarının teorik çeşitliliğinin sınırlı kalabileceğini göstermektedir. Araştırmada tespit edilen önemli bir metodolojik gerçek, ölçüm araçlarının %73,6 oranında nicel araştırma desenleri kapsamında kullanılmış olmasıdır. Oysa rekreasyon, bireylerin öznel deneyimlerine, çevresel bağlama ve toplumsal ilişkilerine dayalı bir disiplin olarak, nitel ve karma yöntemlere daha fazla alan açılması gereken bir alandır (Uher, 2018; Walle, 1997). Nitel yöntemlerin daha az tercih edilmesi, araştırma yöntemi ile ilgili tekdüzeliği beraberinde getirmekte ve alandaki kuramsal derinliği sınırlandırmaktadır (Yanchar, 2006). Araştırmanın bir diğer önemli katkısı, ölçüm araçlarının yalnızca kullanım sıklıklarını değil, bu araçların geliştirilmesinde rol oynayan akademisyenlerin katkı yoğunluklarını da sistematik biçimde ortaya koymasındır. Bu yönüyle çalışma, Morgado ve arkadaşlarının (2017) ifade ettiği gibi, ölçek geliştirmenin yalnızca teknik bir süreç değil, aynı zamanda akademik üretim bağlamında sürdürülebilir bir faaliyet olduğunu göstermektedir. Özellikle Karaküçük ve Gürbüz gibi isimlerin yalnızca bir değil, birden fazla ölçeğe katkı sağlaması, Türkiye’de rekreasyon alanında araştırma yöntemleri ile ilgili önderliğe dair bir göstergedir. Ek olarak, alanda kullanılan bazı araçların (örn. Beck Umutsuzluk Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği) rekreasyon temelli geliştirilmemiş olması ancak yeniden bağlamsallaştırılarak kullanılması, ölçüm geçerliği açısından hem fırsatlar hem de sınırlılıklar yaratmaktadır. Bu tür araçların kullanımı, psikometrik geçerlilik açısından faydalı olabilir; ancak kültürel ve bağlamsal uygunluk konusunda ek testlere ihtiyaç duyulmaktadır (Alyousef ve ark., 2022; Tyson ve Connell, 2009).

Son olarak, bu çalışmanın bulguları, rekreasyon araştırmalarında kullanılan ölçeklerin büyük ölçüde bireysel değişkenleri (örn. doyum, mutluluk, algı) ölçmeye yönelik olduğunu, ancak çevresel ya da toplumsal faktörlere dayalı yapılarla ilgili ölçümlerin daha az kullanıldığını ortaya koymuştur. Oysa Cole (2021) ve Lee ve ark. (2024) gibi araştırmacıların vurguladığı gibi, rekreasyonun sürdürülebilirlik, erişilebilirlik ve çevresel kalite gibi dışsal değişkenlerle de güçlü ilişkisi bulunmaktadır. Bu nedenle, alanın yalnızca bireysel psikolojiyi değil, sosyal ekolojiyi de kapsayan bir ölçüm yaklaşımı önerilmektedir.

SONUÇ

Bu araştırma, 2015–2025 yılları arasında Türkiye’de sporda rekreasyon konulu lisansüstü tezlerde kullanılan psiko-metrik ölçüm araçlarını sistematik biçimde inceleyerek, alandaki ölçme uygulamalarının çeşitliliği, yoğunluğu ve teorik yönelimi hakkında kapsamlı bir değerlendirme sunmuştur. Elde edilen bulgular, rekreasyon araştırmalarında Karaküçük f(12), Gürbüz f(12), Akgül f(6), Gümüş f(6), Yılmaz f(5), Doğan f(4) Ertüzün f(4), Özgül f(4), Öncü f(4), Emir f(4), Çotok f(3), Ekinci f(3), Şimşek f(3), Eser f(3), Durhan f(3), Aşçı f(3), Özkan f(3), Aydın f(3), Köker f(3), Polat f(2), Koçak f(2), Bedir f(2) Üstün f(2), Koçyiğit f(2), Balcı f(2), Özdilek f(2), Orhan f(2), Gökçe f(2), Başkan f(2), Biçer f(2), Turan f(2), Eker f(2), Akın f(2), Ayhan f(2), Aslan f(2), Ayyıldız f(2), Çağlar f(2), Şahin f(2), Ardahan f(2), Ayar f(2), Çuhadaroğlu f(2), Yıldız f(2), Dilbaz f(2), Ünal f(2) çalışma yapmıştır. Bu çalışmada ‘Rekreasyon Fayda Ölçeği’, ‘Oxford Mutluluk Ölçeği’, ‘Rekreasyon Farkındalık Ölçeği’ ölçeklerinin ise yoğun biçimde tercih edildiğini ortaya koymuştur. Bu durum, alanın bakış açısı anlamda çeşitlenme ihtiyacını, ölçek standartları eksiklikleri ve nitel veri toplama yaklaşımlarının geri planda kaldığını göstermektedir.

ÖNERİLER

Bu çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, rekreasyon alanında kullanılan psikometrik ölçüm araçlarının geliştirilmesine ve kullanımına yönelik aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

- Rekreasyonun çok boyutlu yapısını (bireysel, sosyal, çevresel, kültürel) kapsayan, geçerliği-güvenirliği kanıtlı yeni psikometrik ölçüm araçları geliştirilmelidir.

- Türkçeye uyarlanan uluslararası ölçekler artırılmalı; çapraz kültürel geçerlik çalışmalarıyla karşılaştırılabilir veri üretimi desteklenmelidir.
- Rekreasyonel deneyimlerin öznel/bağlamsal niteliği nedeniyle nitel ve karma yöntemler daha sık kullanılmalı; derinlemesine görüşme, odak grup ve katılımlı gözlemle deneyimler daha kapsamlı incelenmelidir.
- Ölçüm araçları yaş grubu ve kültürel bağlama duyarlı seçilmeli; Veri toplamada etik ilkelere uyulmalıdır.
- Lisansüstü ölçme-değerlendirme dersleri güçlendirilmeli; Geçerlik, güvenirlik, madde analizi ve yapı geçerliği konularında araştırmacı yeterliği artırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akgül, B. M., Ertüzün, E., & Karaküçük, S. (2018). Rekreasyon fayda ölçeği: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(1), 25–34.
- Alyousef, T., Al-Shihri, F. S., Abdellatif, M. A., Alrawaf, T. I., & Abdellatif, R. (2022). Integrated Recreation Cities and Sustainable Development in Saudi Arabia: Contributions, Constraints, and Policies. *Sustainability*, 14(10), 6182. <https://doi.org/10.3390/su14106182>
- Boateng, G. O., Neilands, T. B., Frongillo, E. A., Melgar-Quinonez, H., & Young, S. L. (2018). Best practices for developing and validating scales for health, social, and behavioral research: A primer. *Frontiers in Public Health*, 6, 149. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2018.00149>
- Cole, D. N. (2021). Reflections on the early history of recreation ecology. *Parks Stewardship Forum*, 37(2). <https://doi.org/10.5070/p537253243>
- Dempsey, P. S. (2014). National legislation governing commercial space activities. *Journal of Space Safety Engineering*, 1(2), 44–49. [https://doi.org/10.1016/s2468-8967\(16\)30082-9](https://doi.org/10.1016/s2468-8967(16)30082-9)
- Doğan, T., & Çötök, N. A. (2011). Oxford mutluluk ölçeği kısa formunun Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 165–172.
- Draugalis, J. R., Coons, S. J., & Plaza, C. M. (2008). Best practices for survey research reports: A synopsis for authors and reviewers. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 72(1), 11. <https://doi.org/10.5688/aj720111>
- Ekinci, Y., & Özdilek, Ç. (2019). Rekreasyon farkındalık ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 30(1), 45–58.
- Erkuş, A. (2007). Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında karşılaşılan sorunlar. *Türk Psikoloji Bülteni*, 13(40), 17-25.
- Fitzpatrick, M. A., & Ritchie, L. D. (1994). Communication schemata within the family. *Human Communication Research*, 20(3), 275–301. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1994.tb00324.x>
- Gürbüz, B., Öncü, E., & Emir, E. (2020). Boş zaman engelleri ölçeği: Kısa formunun yapı geçerliğinin test edilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 120–131.
- Hossain, M. A. (2019). Effects of uses and gratifications on social media use. *PSU Research Review*, 3(1), 16–28. <https://doi.org/10.1108/prr-07-2018-0023>
- Koç, H. (2022). Rekreasyonel spor iyi oluş ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Rekreasyon ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(2), 94–107. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7494871>
- Lee, K. J., Aronson, M. F. J., Clark, J. A. G., et al. (2024). Limitations of existing park quality instruments and suggestions for future research. *Landscape and Urban Planning*, 249, 105127. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2024.105127>
- Maric, D., Fore, G., Nyarko, S. C., & Varma-Nelson, P. (2023). Measurement in STEM education research: A systematic literature review of trends in the psychometric evidence of scales. *International Journal of STEM Education*, 10(1). <https://doi.org/10.1186/s40594-023-00430-x>
- Morgado, F. F. R., Meireles, J. F. F., Neves, C. M., Amaral, A. C. S., & Ferreira, M. E. C. (2017). Scale development: Ten main limitations and recommendations to improve future research practices. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 30(1), 3. <https://doi.org/10.1186/s41155-016-0057-1>
- Tezbaşaran, A. A. (1996). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Türk Psikologlar Derneği.

- Tyson, S., & Connell, L. (2009). How to measure balance in clinical practice. *Clinical Rehabilitation*, 23(9), 824–840. <https://doi.org/10.1177/0269215509335018>
- Uher, J. (2018). Quantitative data from rating scales: An epistemological and methodological enquiry. *Frontiers in Psychology*, 9, 2599. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.02599>
- Walle, A. H. (1997). Quantitative versus qualitative tourism research. *Annals of Tourism Research*, 24(3), 524–536. [https://doi.org/10.1016/s0160-7383\(96\)00055-2](https://doi.org/10.1016/s0160-7383(96)00055-2)
- Yanchar, S. C. (2006). On the possibility of contextual–quantitative inquiry. *New Ideas in Psychology*, 24(3), 212–228. <https://doi.org/10.1016/j.newideapsych.2006.09.005>
- Yerlisu Lapa, T., Serdar, E., Tercan Kaas, E., Çakır, V. O., & Köse, E. (2020). Rekreasyonda algılanan sağlık çıktıları ölçeğinin Türkçe versiyonunun psikometrik özellikleri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 31(2), 83–95. <https://doi.org/10.17644/sbd.684205>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2000). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (2. bs.). Seçkin Yayıncılık.